

Projekt ŠOLA2011

NARODNOST V MEDGENERACIJSKI PERSPEKTIVI

Norina BOGATEC

marec 2012

Prva izvedba projekta o narodnostnih in jezikovnih značilnostih populacije slovenskih šol v tržaški in goriški pokrajini ter večstopenjske šole s slovensko-italijanskim dvojezičnim poukom v Špetru ŠOLA2010 - objavljena na isti spletni strani (www.slori.org) - temeljito analizira dinamike, ki označujejo postopno spreminjanje šolske populacije v zadnjih 15 letih.

Druga izvedba projekta **ŠOLA2011**, ki obsega podatke vpisanih v I. letnike oziroma razrede posamezne stopnje šolanja (od vrtca do srednje šole II. stopnje) v šolskem letu 2011/2012, pa nadgrajuje prejšnjo študijo in analizira narodnostno strukturo družinskih okolij v medgeneracijski primerjavi.

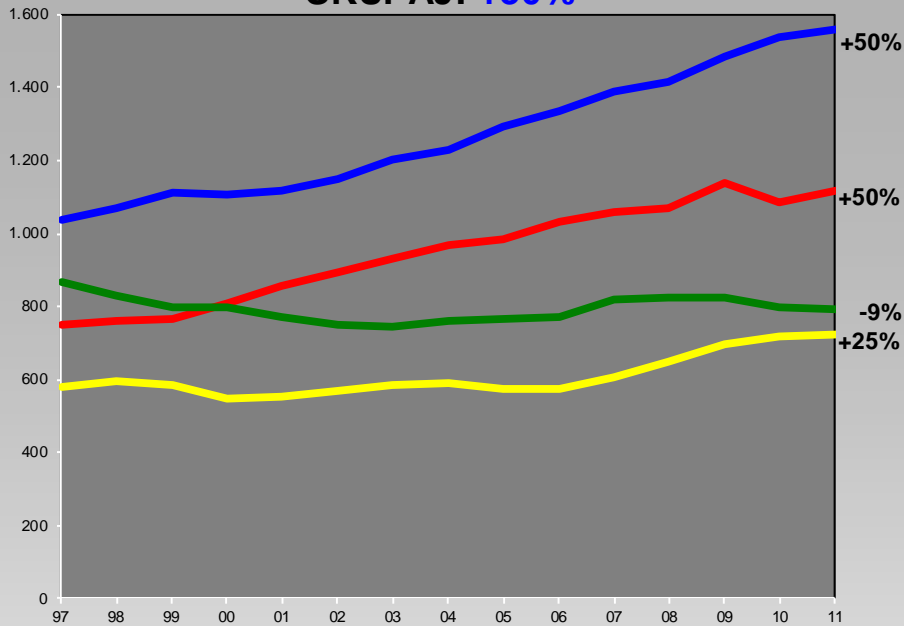
Dinamika vpísov 1997 - 2011

Pred analizo izsledkov raziskovalnega projekta podamo pregled vpisov v slovenske vrtce in šole v tržaški in goriški pokrajini ter v Špetru v obdobju š.l. 1997/98 – 2011/12.

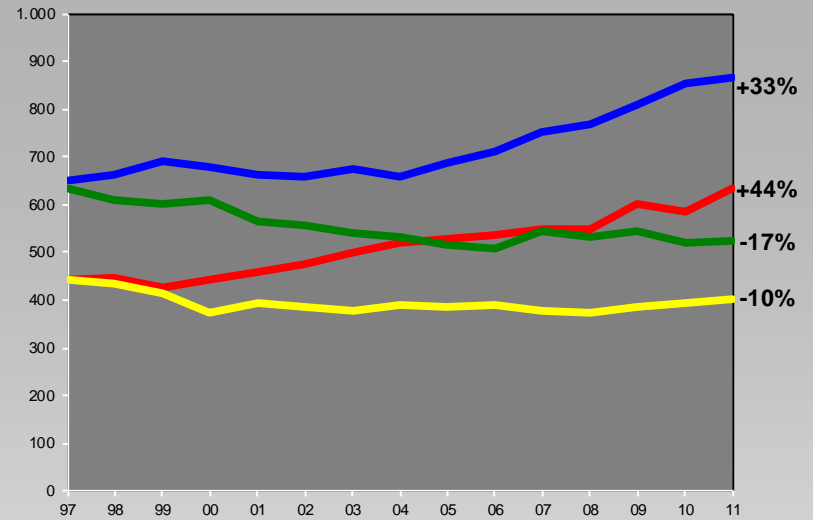
Prvi štirje grafikoni prikazujejo trend vpisov glede na stopnjo šolanja. V skupnem seštevku se je od leta 1997 šolska populacija povečala za 30 %. Najvišji je prirastek pri vpisih v osnovno šolo in otroški vrtec (+50 %), nekoliko nižji pri vpisih v srednjo šolo I. stopnje (+25 %), medtem ko je na srednjih šolah II. stopnje negativen (-9 %).

Na Tržaškem se je v 15 letih celotna populacija povečala za 12 % in negativni trend kažeta srednji šoli obeh stopenj. Na Goriškem in v Špetru, kjer se je skupno število vpisanih povečalo za približno dve tretjini (od 66 do 69 %), pa je končni saldo pozitiven na vseh stopnjah šolanja.

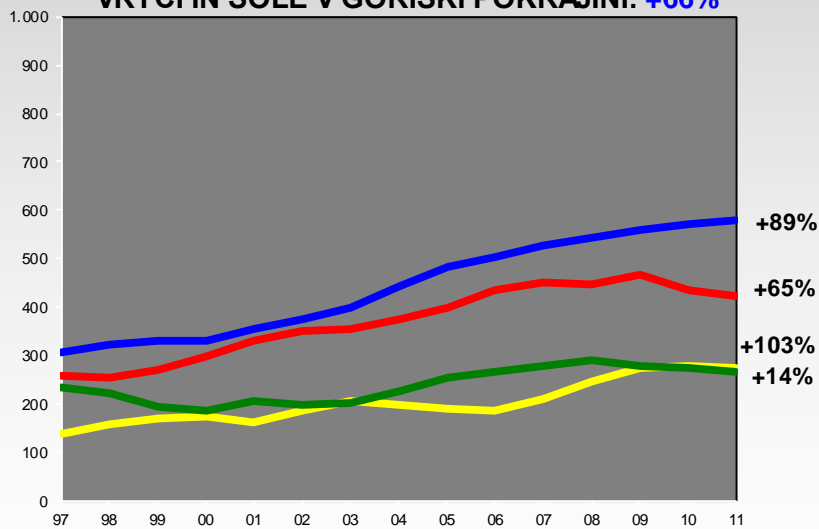
SKUPAJ: +30%

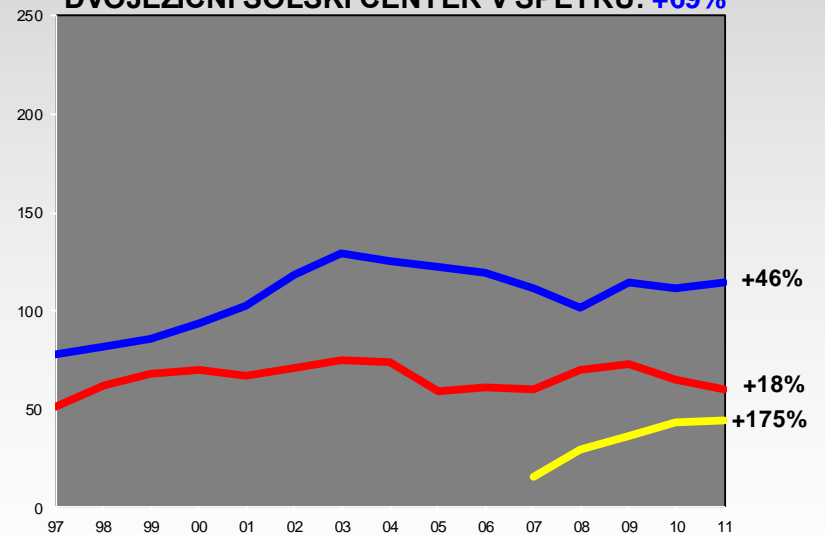
VRTCI IN ŠOLE V TRŽAŠKI POKRAJINI: +12%

VRTCI IN ŠOLE V GORIŠKI POKRAJINI: +66%

DVOJEZIČNI ŠOLSKI CENTER V ŠPETRU: +69%

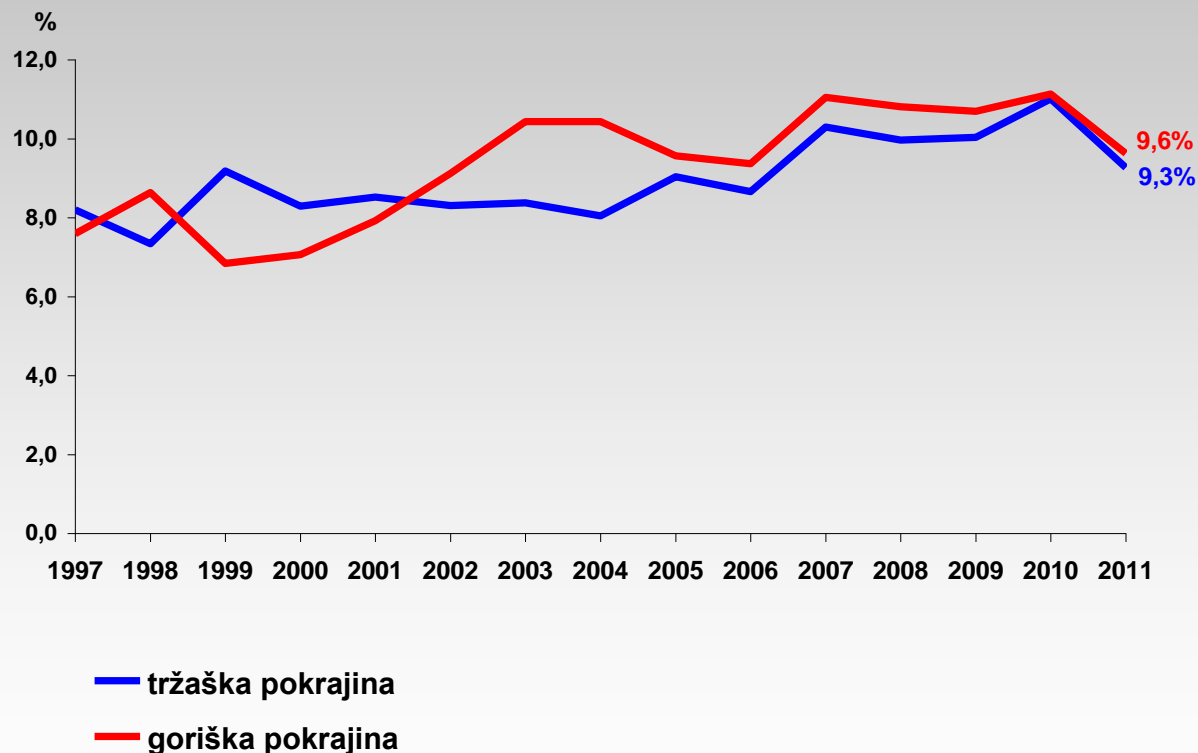

- otroški vrtci
- osnovne šole
- srednje šole prve stopnje
- srednje šole druge stopnje

Vir: arhiv SLORI

Grafikon prikazuje trend deleža vpisanih v prve razrede slovenskih osnovnih šol v tržaški in goriški pokrajini v primerjavi s številom otrok na Tržaškem in Goriškem, rojenih 6 let pred tem. Pokrajinska deleža do leta 2005 nihata različno in se od povprečnih 8 % ustalita pri približno 9 %; s skoraj enakim trendom sta dosegla višek vrednosti v šolskem letu 2010/2011, ko je v obeh pokrajinah hodilo v slovenske osnovne šole 11 prvošolčkov od stotih rojenih šest let prej. Občuten, skoraj 2-odstotni padec obeh deležev v šolskem letu 2011/12 bomo lahko verodostojneje interpretirali po nadaljnjem opazovanju.

Razmerje med številom rojstev na Tržaškem in Goriškem in številom vpisov v prvi razred slovenskih osnovnih šol 6 let pozneje

IZsledkí izvedbe projekta ŠOLA2011

Izvedba ŠOLA2011 sodi v okvir longitudinalnega raziskovalnega projekta:

Cilj projekta je zbiranje podatkov o narodnostnem izvoru in rabi jezika/ov predšolskih otrok, učencev in dijakov, ki obiskujejo slovenske vrtce in šole v tržaški in goriški pokrajini ter večstopenjsko šolo s slovensko-italijanskim dvojezičnim poukom v Špetru.

Raziskovalni hipotezi sta:

- a) narodnostna in jezikovna struktura populacije se v vrtcih in šolah s slovenskim učnim jezikom spreminja zaradi naraščajočega vpisa otrok neslovenskih družin;
- b) prepis nekaterih učencev na italijansko šolo vpliva na narodnostno in jezikovno strukturo **iste** generacije pri prehajanju z ene stopnje šolanja na drugo.

Metodološki postopek:

- Anketno polo izpolnijo starši oziroma dijaki ob vpisu v prvi letnik oziroma razred posamezne stopnje šolanja: podatke o družinah predšolskih otrok, osnovnošolskih in nižješolskih učencev posredujejo starši, podatke o družinah višješolcev posredujejo dijaki sami.
- Razdeljevanje anketnih pol poteka letno v sodelovanju z ravnateljstvi.

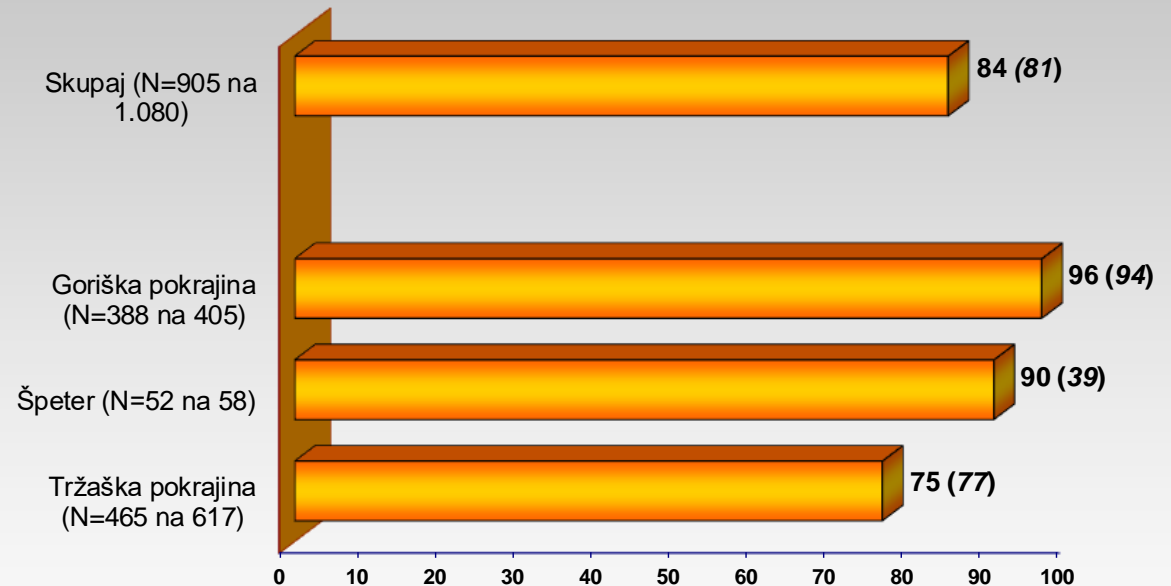
Metodološko opozorilo

Analizirani podatki se nanašajo na družine otrok, ki obiskujejo slovenske šole v tržaški in goriški pokrajini ter večstopenjsko šolo s slovensko-italijanskim dvojezičnim poukom v Špetru: to se pravi, da je ta populacija otrok oziroma družin točno definirana in zato jo ne moremo obravnavati kot vzorec prebivalstva, iz katerega ta populacija izhaja. Ugotovitve, ki izhajajo iz analize, se ne da posploševati na celotno populacijo in v nekaterih primerih jih moramo obravnavati le kot hipoteze. Ne moremo jih namreč preveriti, glede na to, da ne obstaja gradivo, s pomočjo katerega bi lahko opredelili obseg in značilnosti slovenske narodne skupnosti v Italiji oziroma narodnostno strukturo prebivalstva na območju med Italijo in Slovenijo.

Delež družin, zajetih v raziskavo, glede na pokrajino (v %)

(vrednosti v oklepaju na desni se nanašajo na šolsko leto 2010/11)

Tudi ob vpisu v šolsko leto 2011/12 je velika večina staršev in dijakov sodelovala pri izpolnjevanju anketnih pol. Zbrani so bili podatki 905 družin od skupnih 1080 predvidenih. 84-odstoten odziv je povsem zadovoljiv in zagotavlja visoko stopnjo verodostojnosti zbranih podatkov.

Narodnostní ízvov

Metodološko opozorilo

Za boljše razumevanje objasnimo razliko med narodnostjo in narodnostnim izvorom:

Narodnost se nanaša na posameznika in izraža njegovo narodno pripadnost.

Narodnostni izvor izraža narodnostno strukturo zakona staršev oziroma kombinacijo narodnosti očeta in matere. Narodnostni izvor ne določa avtomatično otrokovo narodno pripadnost.

*Ker smo letos zbrali podatke o narodnosti tako staršev kot starih staršev, smo pri analizi upoštevali narodnostni izvor glede na obe generaciji. V primeru starih staršev gre za kombinacijo narodnosti štirih »nonotov«
otroka.*

Grafikon prikazuje osnovno razporeditev vpisanih v I. letnike vseh stopenj šolanja - od vrtca do srednje šole II. stopnje, od Trsta do Špetra - po narodnostnem izvoru, v šolskem letu 2011/12.

Slaba tretjina vpisanih izhaja iz slovenskih družin, 39 % iz mešanih zakonov, skoraj četrtina iz italijanskih in preostalih 6 % iz družin druge narodnosti.

Delež otrok mešanega narodnostnega izvora se poveča, če za narodnostni izvor upoštevamo narodnostno sestavo starih staršev, kar je tudi razumljivo glede na to, da je verjetnost mešanega narodnostnega izvora večja pri upoštevanju štirih narodnosti kot pa pri dveh.

Izvor vpisanih glede na narodnostno strukturo družinskega okolja (v %)

narodnostni izvor glede na starše (N=884)

narodnostni izvor glede na stare starše (N=860)

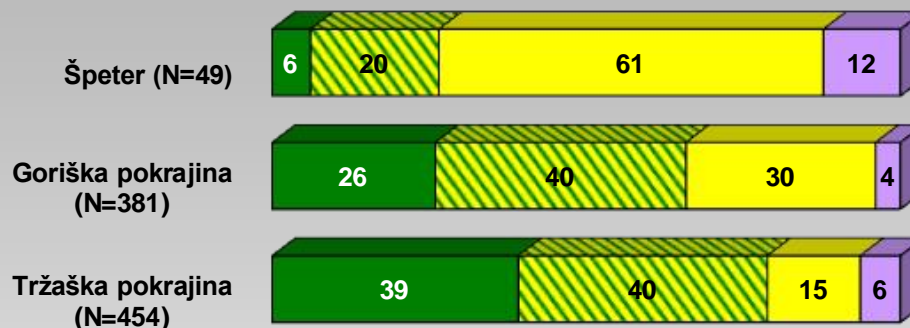

- slovenski
- ▨ mešan
- italijanski
- drug

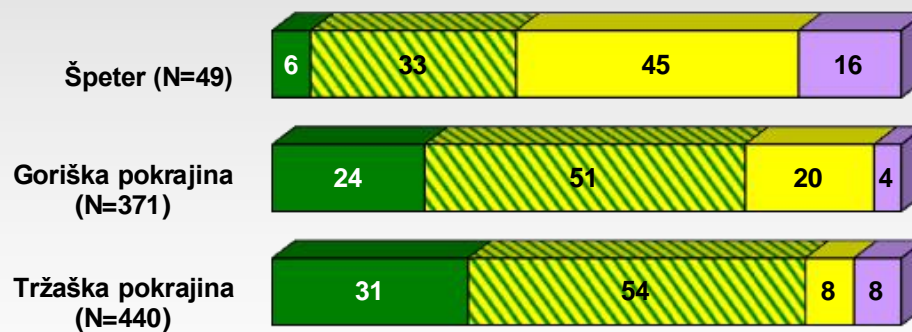
Prejšnjo, osnovno razporeditev narodnostnega izvora vpisanih v šolskem letu 2010/11 smo razčlenili po pokrajini. Iz primerjave, tako glede staršev kot starih staršev, izhaja naslednja glavna ugotovitev: ko se s Tržaškega pomikamo proti Špetru se delež otrok slovenskega narodnostnega izvora manjša, delež otrok neslovenskega, zlasti italijanskega izvora pa večja.

Narodnostni izvor vpisanih glede na pokrajino (v %)

NARODNOSTNI IZVOR GLEDE NA STARŠE

NARODNOSTNI IZVOR GLEDE NA STARE STARŠE

- slovenski
- mešan
- italijanski
- drug

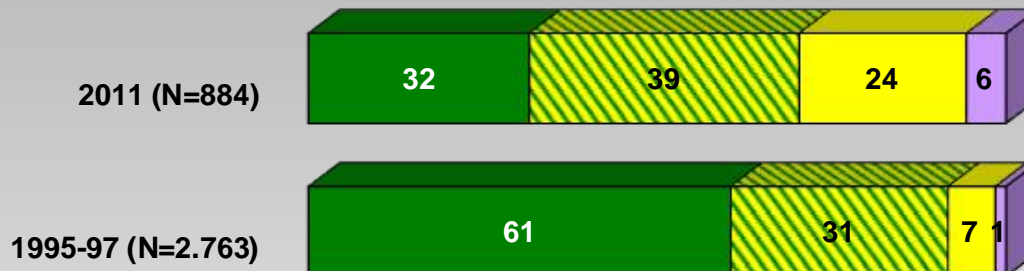
Metodološko opozorilo

Podatke smo primerjali z rezultati raziskave, ki jo je SLORI izvedel v letih 1995 (vrtci in osnovne šole) in 1997 (srednje šole I. in II. stopnje) in pri kateri so sodelovale družine vpisanih v vseh razredih in na vseh stopnjah šolanja. Leta 1995 je bilo anketiranih 92 % družin od skupnih 1360, leta 1997 pa 94 % od skupnih 1313.

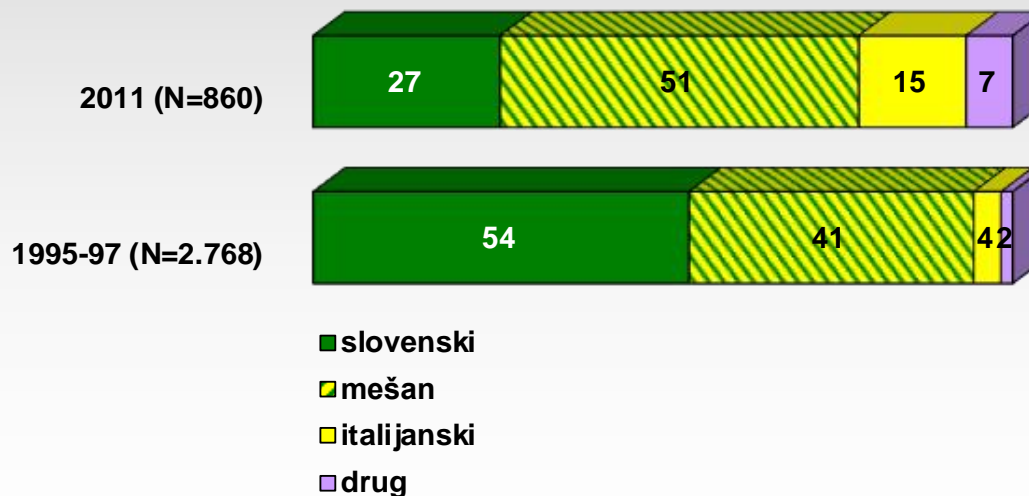
Narodnostni izvor vpisanih glede na leto vpisa: primerjava vpisov l. 1995-97 in 2011/12 (v %)

Primerjava podatkov o vpisanih v šolskem letu 2010/11 s podatki o vpisih pred približno 15 leti pokaže, da se je delež otrok slovenskega narodnostnega izvora razpolovil. Rahlo je narasel delež otrok iz mešanih zakonov, precej pa se je povečal delež otrok neslovenskega narodnostnega izvora, tako italijanskega kot drugega.

NARODNOSTNI IZVOR GLEDE NA STARŠE

NARODNOSTNI IZVOR GLEDE NA STARE STARŠE

Starši: primerjava med
narodnostnim izvorom
in narodnostjo

Metodološko opozorilo

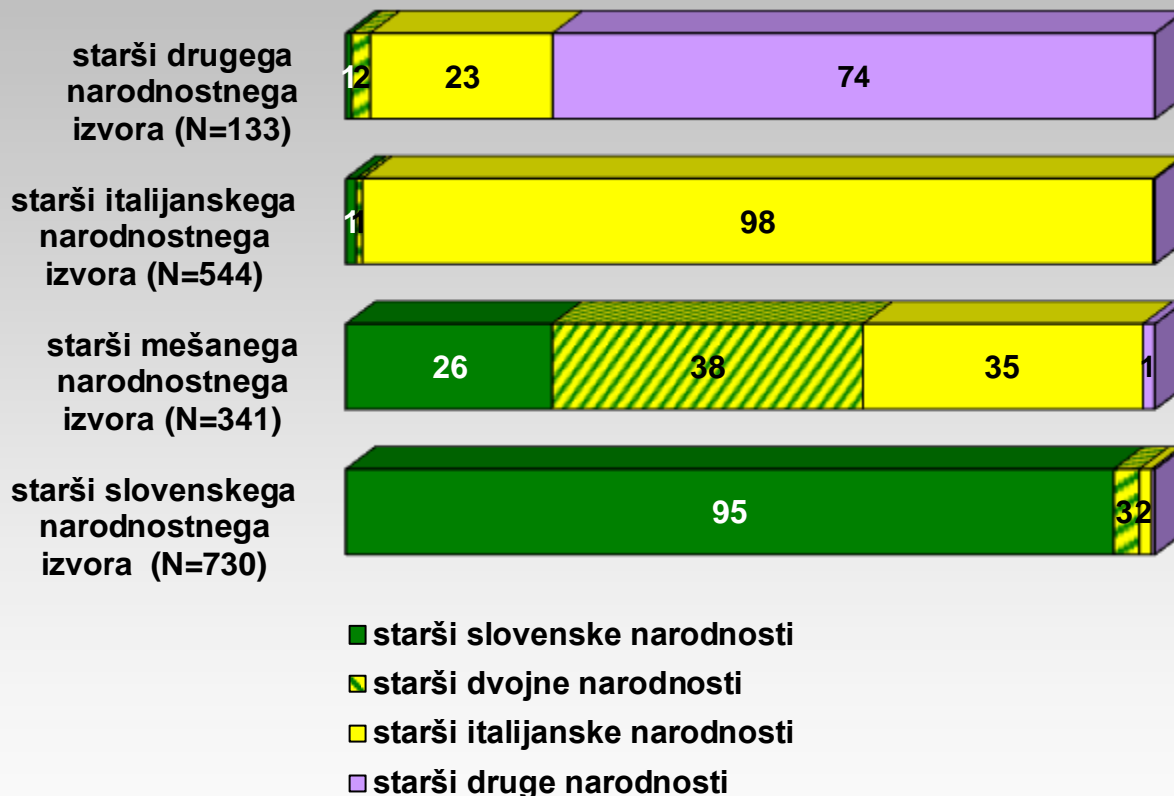
V tem poglavju se starše obravnava kot posameznike (približno 1750 oseb).

Za vsako kategorijo narodnostnega izvora je navedena razporeditev staršev po narodnosti.

Sledi primerjava po pokrajini, letu vpisa in spolu.

Podatki o narodnosti starih staršev nam pomagajo razumeti, kako se starši opredelijo glede na narodnostno strukturo družin, iz katerih izhajajo. Skoraj vsi starši iz slovenskih in italijanskih družin ter večina staršev iz drugih zakonov se istovetijo z narodnostjo svojih staršev. Starši, ki so se rodili v mešanih zakonih, pa se opredeljujejo različno: 38% jih navaja dvojno narodnost, nekaj več kot tretjina se opredeli za italijansko, vsaki četrtni pa za slovensko narodnost.

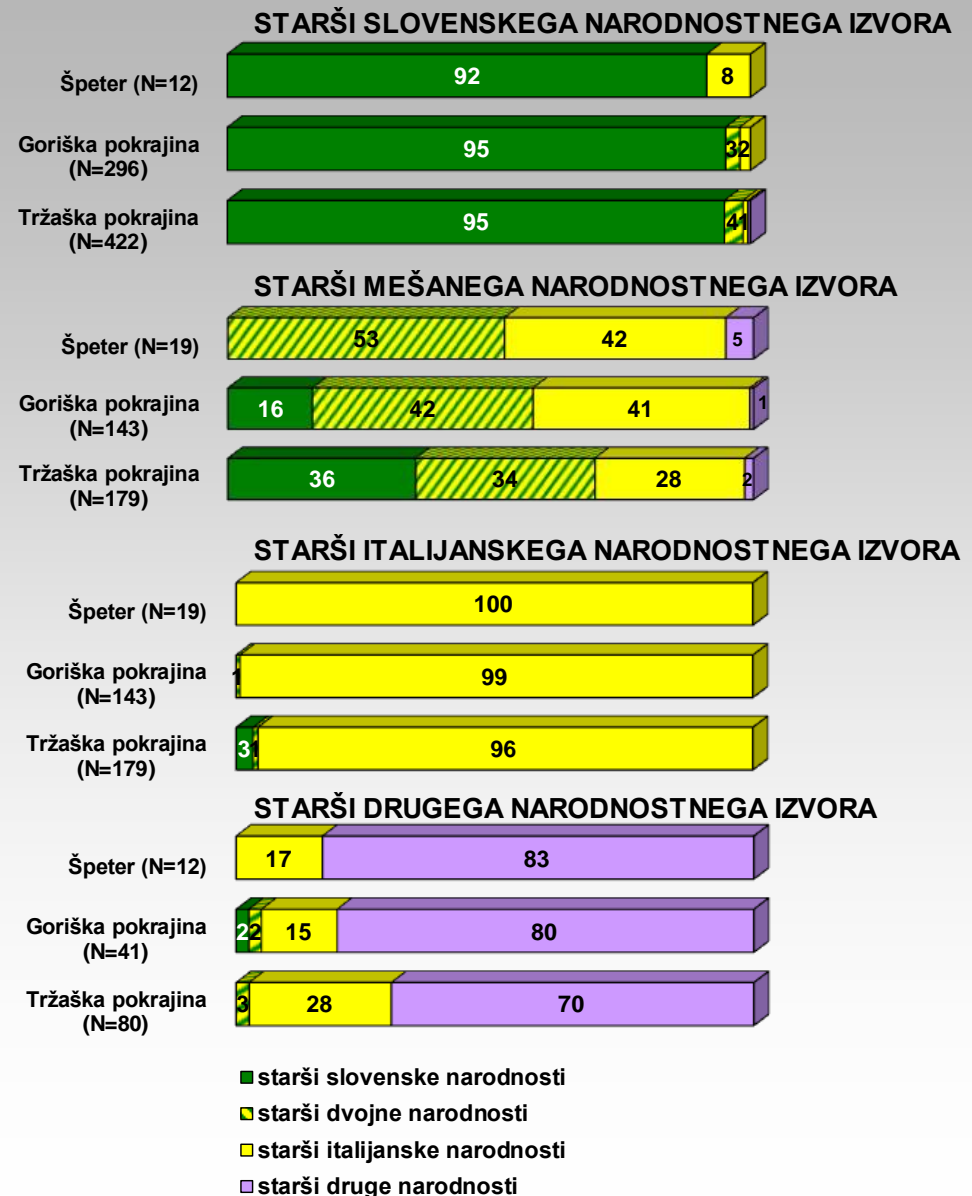
Narodnost in narodnostni izvor staršev (v %)

Narodnost in narodnostni izvor staršev glede na pokrajino (v %)

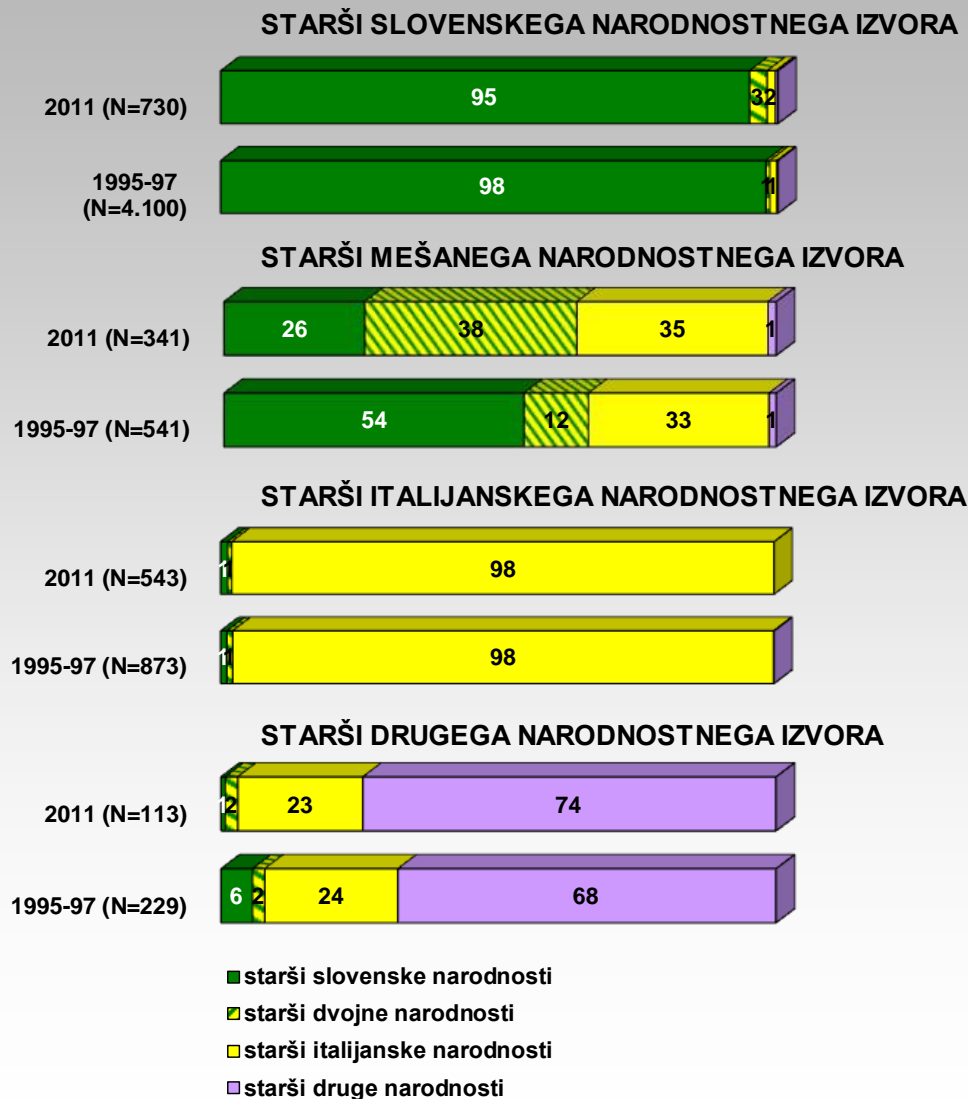
Razlike glede na pokrajino so razvidne še posebno **pri starših mešanega narodnostnega izvora**: če se pomikamo s Trsta proti Špetru, se manjša delež staršev, ki se opredeljujejo kot Slovenci, narašča pa delež tistih, ki se identificirajo z dvojno oziroma italijansko narodnostjo. Hipotezi sta lahko dve in se ne izključujeta:

1. Starši, ki so se rodili v mešanih zakonih in se opredeljujejo za dvojno oziroma italijansko narodnost, vpisujejo otroke v slovensko šolo v večji meri na Goriškem in v Špetru kot na Tržaškem.
2. Ne glede na šolsko populacijo: starši, ki izhajajo iz mešanih zakonov, se opredeljujejo za Slovence v večji meri na Tržaškem kot v preostalih dveh pokrajinah.

Narodnost in narodnostni izvor staršev glede na leto vpisa: primerjava vpisov I. 1995-97 in 2011 (v %)

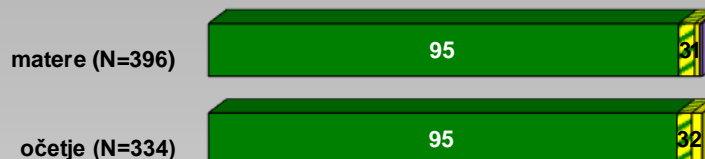
Tudi primerjava s podatki izpred 15 let izpostavlja razlike **pri starših mešanega narodnostnega izvora:** med slednjimi je več takih, ki se opredelijo za dvojno narodnost, manj takih, ki se identificirajo s slovensko narodnostjo, delež Italijanov pa ostaja v bistvu enak. Tudi v tem primeru lahko izpostavimo 2 hipotezi, ki se ne izključujeta: starši, ki so se rodili v mešanih zakonih in so dvojne narodnosti vpisujejo otroke v slovenske šole v večji meri kot pred 15 leti; pri starših iz mešanih zakonov si utira pot dvojna narodnost na račun slovenske.

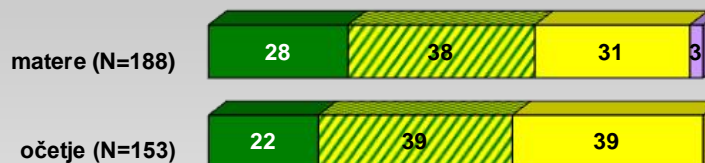
Narodnost in narodnostni izvor staršev glede na spol, 2011 (v %)

Preverili smo ali se starši glede narodnostne pripadnosti opredeljujejo drugače glede na spol. Rezultati kažejo, da pri starših prvošolcev ni statistično pomembnih razlik med materami in očeti, v šolskem letu 2011/12.

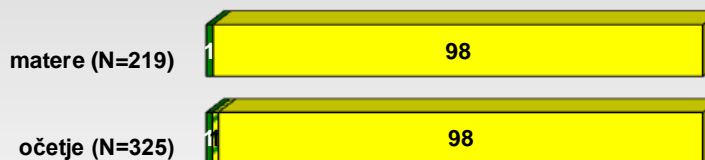
STARŠI SLOVENSKEGA NARODNOSTNEGA IZVORA

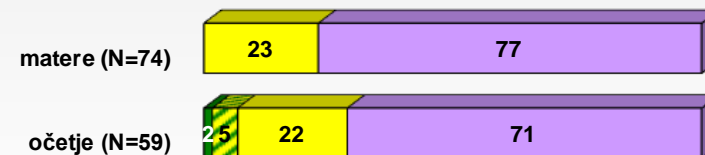
STARŠI MEŠANEGA NARODNOSTNEGA IZVORA

STARŠI ITALIJANSKEGA NARODNOSTNEGA IZVORA

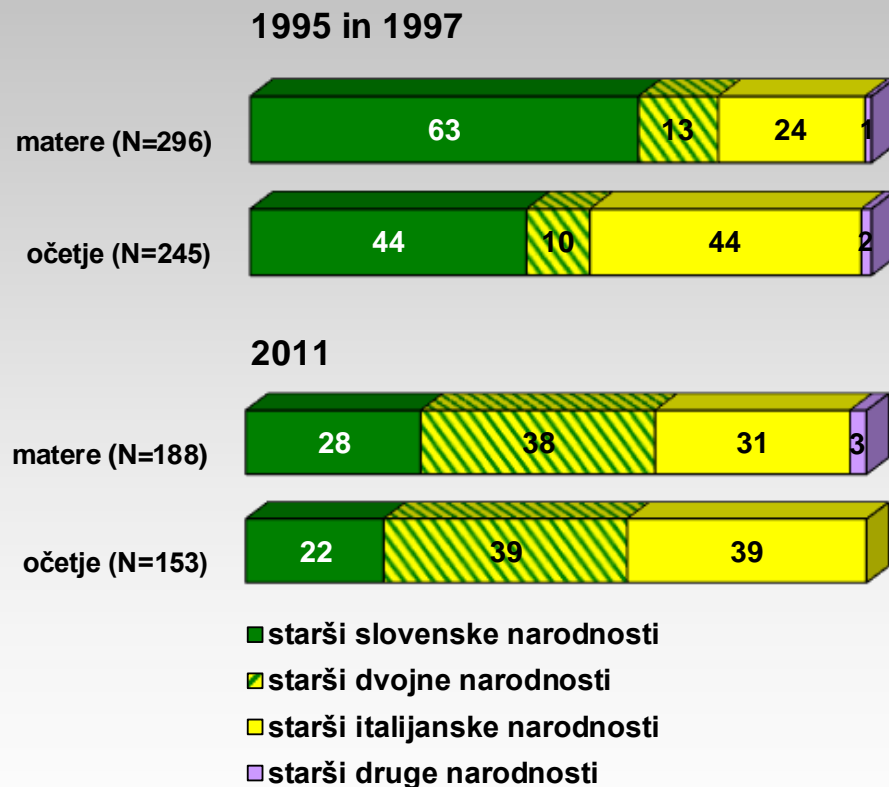
STARŠI DRUGEGA NARODNOSTNEGA IZVORA

- starši slovenske narodnosti
- starši dvojne narodnosti
- starši italijanske narodnosti
- starši druge narodnosti

Statistično pomembna je primerjava s stanjem pred 15 leti med starši mešanega narodnostnega izvora: v drugi polovici 90. let je bilo slovenske narodnosti v tej kategoriji staršev sorazmerno več mater kot očetov, kar lahko pojasnimo s hipotezo, da je bilo znanje slovenščine med materami odločilno pri izbiri slovenske šole. Primerjava dalje kaže, da takratne razlike izginjajo, kar je verjetno odvisno tudi od družbenih sprememb in posledičnega večjega poenotenja odgovornosti in zadalžitev znotraj družine. Mogoče pa je tudi, da so pred 15 leti matere in očetje, ki izhajajo iz mešanih zakonov, doživljali narodnost drugače, danes pa ni razlik pri izbiri narodne identitete.

Narodnost staršev, ki izhajajo iz mešanih zakonov, glede na spol in leto vpisa (v %)

Narodnostní ízvov družín

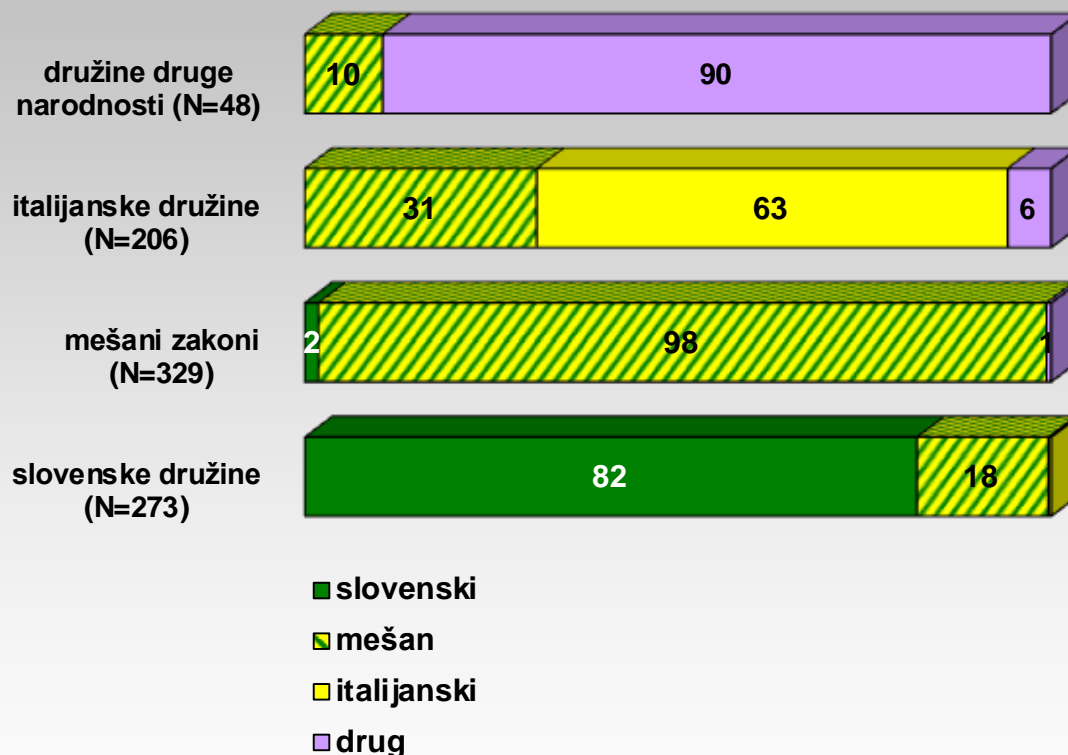
Metodološko opozorilo

V naslednjem poglavju je raziskovalna enota družina. Njen narodnostni značaj določa narodnost obeh staršev, njen narodnostni izvor pa narodnostna sestava starih staršev.

Iz grafikona lahko razberemo, iz katerih družinskih okolij izhajajo družine prvošolcev v šolskem letu 2011/12.

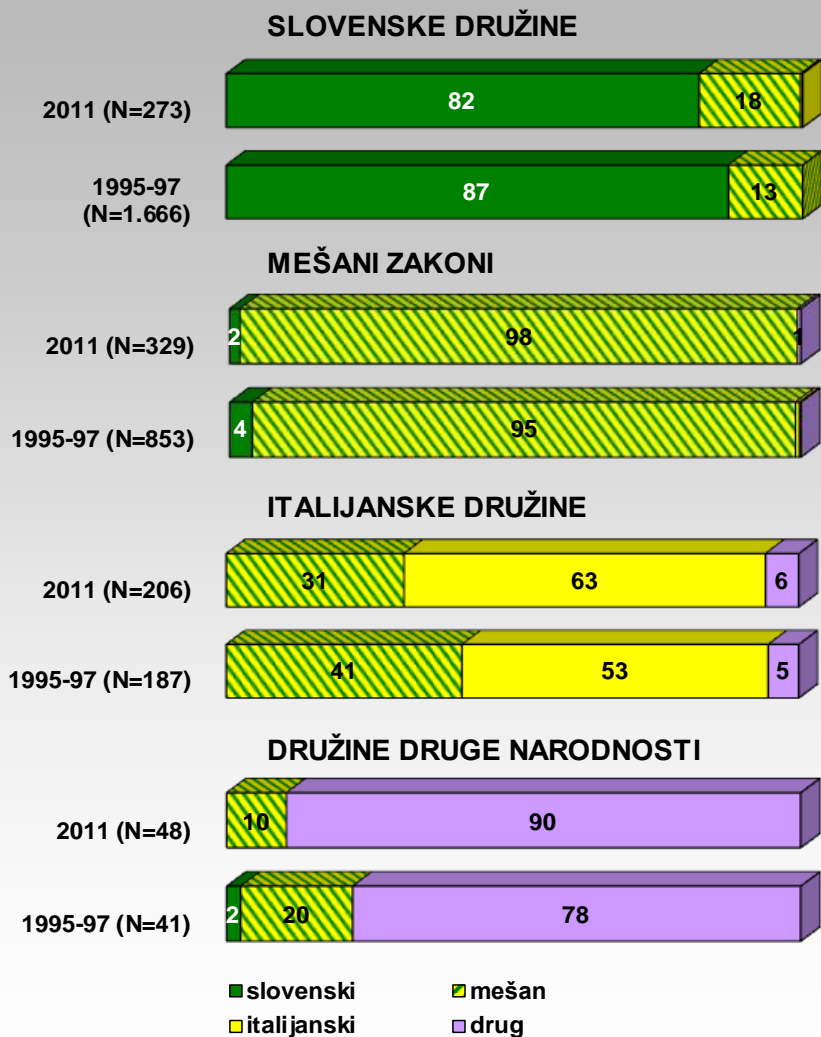
Velika večina slovenskih družin in družin druge narodnosti je istega narodnostnega izvora, kar pomeni, da so tako starši kot stari starši otrok slovenske oziroma druge narodnosti. Pri starih starših nekaterih slovenskih družin (18%) je sicer prisotna italijanska komponenta (vsaj eden izmed starih staršev je Italijan), pri starih starših nekaterih družin druge narodnosti (10%) pa slovenska komponenta. Mešanega narodnostnega izvora so skoraj vsi mešani zakoni in slaba tretjina italijanskih družin. To pomeni, da skoraj tretjina otrok italijanskih staršev ima vsaj enega starega starša slovenske narodnosti.

Narodnostni izvor družin (v %)

Narodnostni izvor družin glede na leto vpisa: primerjava I. 1995-97 in 2011 (v %)

Podatke o narodnostnem izvoru družin, iz katerih izhajajo prvošolci v šolskem letu 2011/12, smo primerjali s podatki izpred 15 let. Statistično pomembne razlike kažejo italijanske družine, pri katerih upada delež mešanega narodnostnega izvora in torej družin s slovenskimi koreninami, večja pa se delež družin izključno italijanskega porekla. Hipotezi sta lahko dve in se ne izključujeta: ali v slovenskih šolah narašča prisotnost otrok iz povsem italijanskega družinskega okolja ali pa, ne glede na šolsko populacijo, je italijanskih družin mešanega narodnostnega izvora vedno manj.

Generacijske spremembe

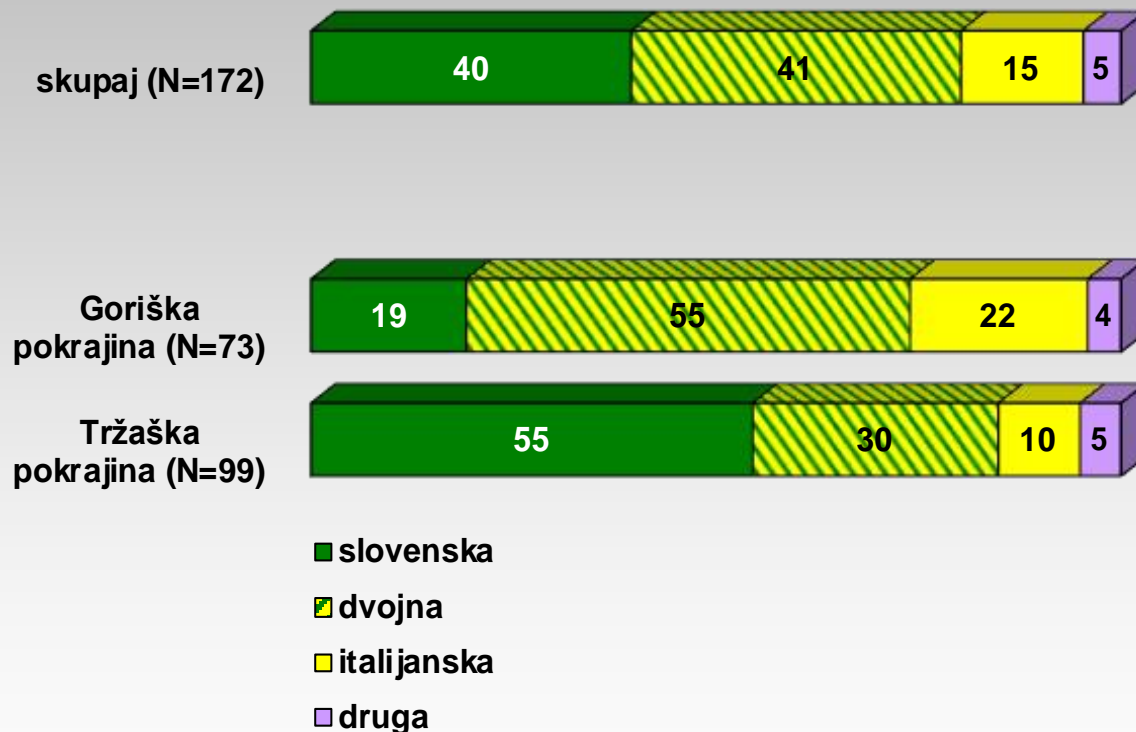
Metodološko opozorilo

Na srednjih šolah II. stopnje odgovarjajo na anketno polo dijaki, ki poleg narodnosti družinskih članov navajajo tudi svojo. Za to stopnjo šolanja imamo tako podatke o narodnostni pripadnosti treh generaciji. Pri tem moramo upoštevati, da informacije izhajajo zgolj iz navedb dijakov. Čeprav se analiza osredotoča le na skupino višješolcev, gre za zanimive ugotovitve in hipoteze, ki jih bodo nadaljnja preverjanja verodostojneje utemeljila.

Deleža dijakov, ki so navedli slovensko oziroma dvojno narodnost, sta dejansko enaka in sestavljata 80-odotni delež višješolske populacije. Vsaki peti dijak je neslovenske, večinoma italijanske narodnosti.

Razlike glede na pokrajino so izrazite: na Tržaškem prevladujejo višješolci, ki se opredelijo samo za slovensko narodnost, na Goriškem pa dijaki, ki izberejo dvojno narodno pripadnost.

Narodnost dijakov (v %)

Narodnost staršev in dijakov glede na narodnostni izvor (v %)

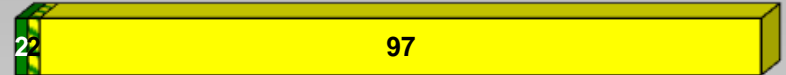
Grafikona prikazujeta narodnostno sestavo dveh generaciji - starši in njihovi otroci - glede na narodnostno strukturo družin, iz katerih izhajata. Iz primerjave je razvidno, da se za dvojno narodnost opredelijo v večji meri dijaki kot njihovi starši. Podatek je opazen pri vseh kategorijah narodnostnega izvora. Dijaki doživljajo narodnostno pripadnost drugače kot njihovi starši, saj je prišlo v zadnjih dvajsetih letih do izrazitih sprememb tudi na meji med Italijo in Slovenijo. Res pa je tudi, da je narodnostna pripadnost višješolcev vezana na točno določeno življenjsko obdobje, ki ga v tem pogledu označuje obiskovanje slovenske šole.

STARŠI

starši drugega narodnostnega izvora (N=16)

starši italijanskega narodnostnega izvora (N=62)

starši mešanega narodnostnega izvora (N=97)

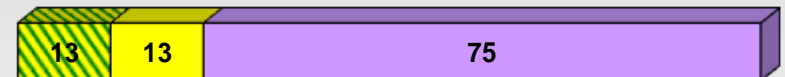

starši slovenskega narodnostnega izvora (N=158)

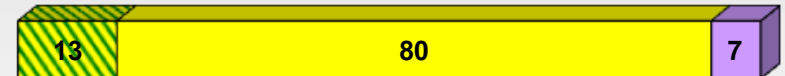

DIJAKI

dijaki drugega narodnostnega izvora (N=8)

dijaki italijanskega narodnostnega izvora (N=15)

dijaki mešanega narodnostnega izvora (N=91)

dijaki slovenskega narodnostnega izvora (N=58)

- slovenska
- dvojna
- italijanska
- druga

Narodnostna tipologija dijakov

Pričujočo tipologijo smo izoblikovali s križanjem narodnosti treh generaciji. Največ je dijakov dvojne narodnosti, ki so mešanega narodnostnega izvora po starših in starih starših. Slovencev tako po izvoru kot po narodnosti je četrtna. Dijakov mešanega narodnostnega izvora, ki se izrekajo za Slovence, je 8% in ravno toliko je takih, ki so istega narodnostnega izvora in se izrekajo za Italijane. 5 % Slovencev ima starše slovenske narodnosti, med starimi starši pa tudi Italijana. Povsem italijanskih dijakov je 5 %, 4 % pa je takih, ki se po izvoru in narodnostni pripadnosti uvrščajo med druge narodnosti. 8 % dijakov se narodnostno opredeljuje še drugače.

Zanimiv je podatek o enako visokem deležu dijakov, ki so mešanega narodnostnega izvora - tako po starših kot starih starših - se pa glede narodnosti opredelijo različno. Če analiziramo narodnost posameznih družinskih članov, ugotovimo, da je pri skoraj vseh dijakih (11 na 13), ki se opredelijo za italijansko narodnost, Italijan oče, medtem ko pri dijakih, ki se izrekajo za Slovence, tega vpliva s strani enega izmed staršev ni.

NARODNOSTNI IZVOR		NARODNOST DIJAKA	
STARI STARŠI	STARŠI		
mešan	mešan	dvojna	36 %
slovenska	slovenska	slovenska	25 %
mešan	mešan	slovenska	8 %
mešan	mešan	italijanska	8 %
mešan	slovenska	slovenska	5 %
italijanski	italijanski	italijanska	5 %
drug	drug	druga	4 %
preostale tipologije			8 %

100 % = 169

Pogovorni jezik
zunaj šole

Metodološko opozorilo

Predstavitev zaključujemo z analizo podatkov o pogovornem jeziku/ih, ki ga/jih vpisani v 1. letnike vseh stopenj šolanja uporabljajo zunaj šole in z nekaterimi družinskimi člani.

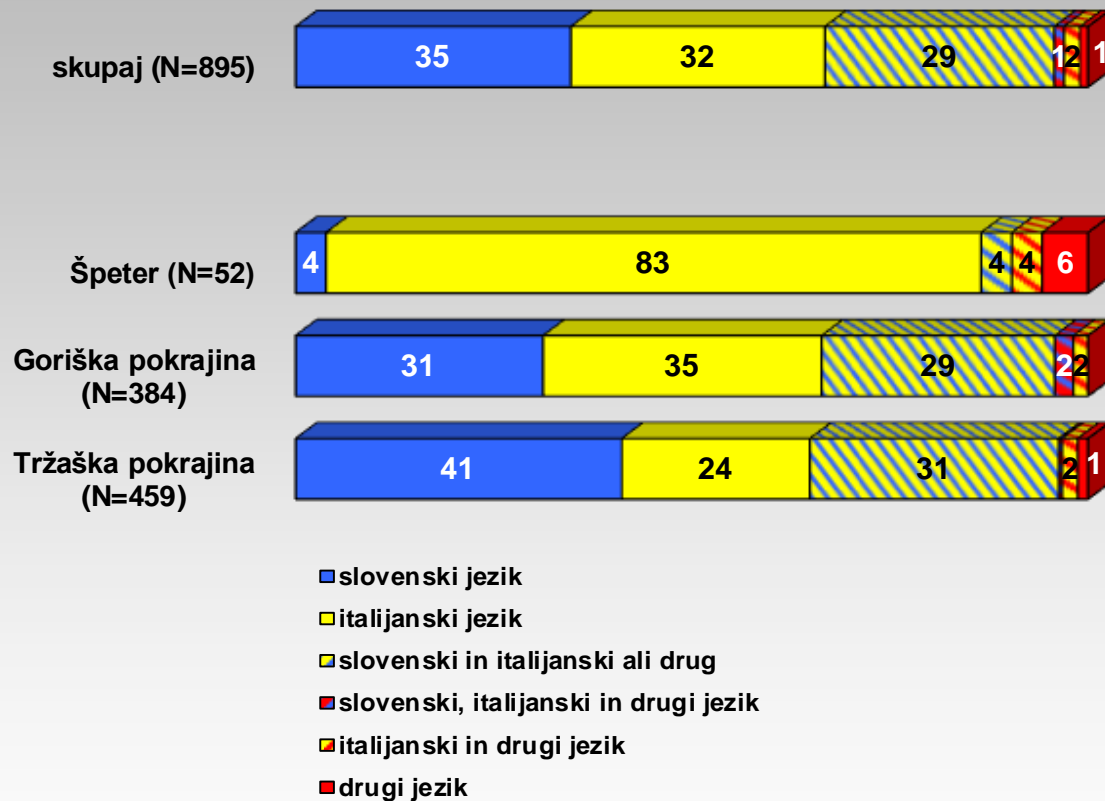
Rezultati se nanašajo na šolsko populacijo v celoti, to se pravi na vpisane v prve letnike posamezne stopnje šolanja od Trsta do Špetra v letošnjem šolskem letu 2011/2012.

Pogovorni jezik otrok zunaj šole (v %)

Grafikon razporeja vpisane po pogovornem jeziku zunaj šole.

Rezultati se v bistvu ne razlikujejo od šolskega leta prej in izpostavljajo tri skoraj enako velike skupine otrok, ki zunaj šole uporabljajo pretežno slovenščino, pretežno italijanščino oziroma pretežno oba jezika v skoraj enaki meri.

Razlike glede na pokrajino so izraz tistih, ki smo jih izpostavili pri analizi narodnostne sestave družinskih okolij.

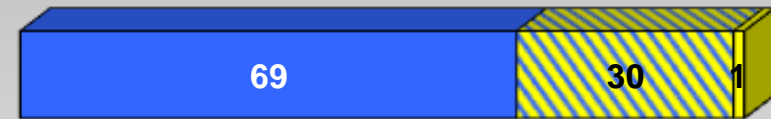
Pogovorni jezik otrok s slovenskim staršem v mešanih zakonih (v %)

V okviru izvedbe ŠOLA2011 smo želeli preveriti nekatere hipoteze o rabi slovenščine v mešanih zakonih in s starimi starši.

Glede mešanih zakonov smo se vprašali, ali obstajajo morda razlike v rabi slovenščine med materjo in očetom. Kot je razvidno iz grafikona se slovenska mati oziroma slovenski oče vedeta popolnoma enako v mešanih zakonih.

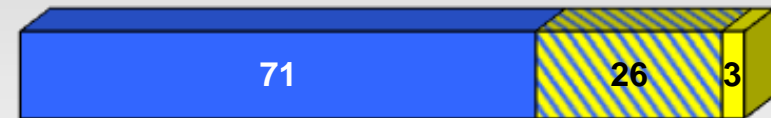
pogovorni jezik z očetom

mešani zakon:
oče Slovenec
(N=70)

pogovorni jezik z materjo

mešani zakon:
mati Slovenka
(N=132)

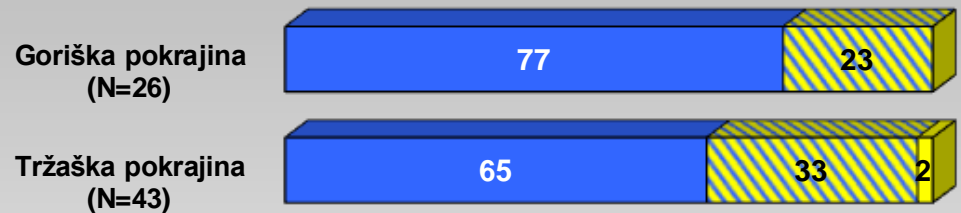

- slovenski jezik
- slovenski in italijanski in / ali drugi jezik
- italijanski jezik

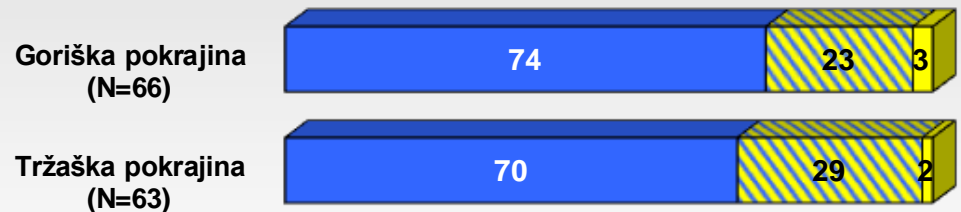
Pogovorni jezik otrok s slovenskim staršem v mešanih zakonih glede na pokrajino (v %)

Preverili smo še, ali morda obstajajo razlike glede na pokrajino. Dodatne obdelave podatkov izpostavljajo manjše razlike med očeti na Tržaškem in Goriškem: slednji so pri rabi slovenščine pozornejši od očetov iz tržaškega konca. Razlike pri materah niso statistično pomembne.

mešani zakon: oče Slovenec pogovorni jezik z očetom

mešani zakon: mati Slovenka pogovorni jezik z materjo

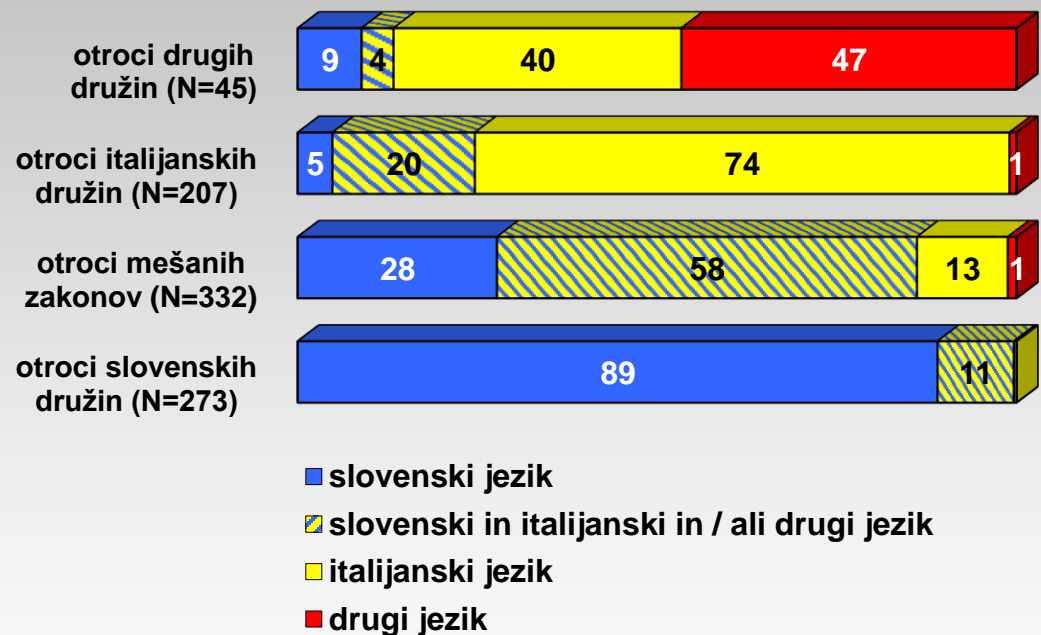

- slovenski jezik
- slovenski in italijanski in / ali drugi jezik
- italijanski jezik

Iz grafikona je razvidno, da se s starimi starši pogovarjajo v slovenščini zlasti otroci slovenskih družin in velike večine mešanih zakonov, medtem ko pri otrocih italijanskih oziroma družin druge narodnosti ima to možnost vsaki četrsti oziroma šesti otrok.

Podatek po eni strani potrjuje že izpostavljeno ugotovitev, da večina otrok italijanskega narodnostnega izvora izhaja iz povsem neslovenskega družinskega okolja, po drugi pa se delno ne sklada s splošno uveljavljenim prepričanjem, da so italijanske družine, ki vpisujejo otroke v slovensko šolo večinoma slovenskega porekla in torej soudeležene pri t.i. procesu deasimilacije.

Pogovorni jezik s starimi starši glede na narodnostni izvor otrok (v %)

Glavne ugotovitve

DINAMIKA VPISOV

- V zadnjih 15 letih je število vpisanih naraslo za 30 %. Šibko točko predstavlja vpis v srednjo šolo II. stopnje, ki bi ga moral v naslednjih letih okrepiti močnejši priliv osnovnošolcev, s predpostavko, da se delež prepisanih na italijansko šolo ne bo povečal.

NARODNOSTNI IZVOR VPISANIH

- Tipologija narodnostnega izvora vpisanih se ne razlikuje bistveno od lanske: večina (39 %) otrok prihaja iz mešanih zakonov, slaba tretjina (32 %) izhaja iz slovenskih družin, skoraj petina (24 %) pa iz italijanskih; otrok iz družin druge narodnosti je 5 %.
- Če za narodnostni izvor upoštevamo narodnostno sestavo starih staršev, se delež otrok narodnostno mešanega izvora poveča.
- Primerjava glede na pokrajino izpostavlja večanje deleža otrok italijanskega narodnostnega izvora na račun otrok slovenskega, če se s Tržaškega pomikamo proti Špetru.

NARODNOST STARŠEV GLEDE NA NARODNOSTNO SESTAVO STARIH STARŠEV

- Skoraj vsi starši iz slovenskih oziroma italijanskih družin se izrekajo za Slovence oziroma Italijane. Tisti, ki so se rodili v mešanih zakonih, pa se opredeljujejo različno: 38 % je dvojne narodnosti, 35 % je italijanske, vsak četrti pa slovenske. Če se s Tržaškega pomikamo proti Špetru, se večja delež staršev iz mešanih zakonov, ki se opredelijo kot Italijani.
- Primerjava s stanjem pred 15 leti izpostavlja razlike pri starših, ki so se rodili v mešanem zakonu: več je staršev dvojne narodnosti, manj pa staršev slovenske.

NARODNOSTNI IZVOR DRUŽIN

- Slovenske družine izhajajo večinoma iz slovenskih družin, nekaj pa je tudi takih, ki so mešanega narodnostnega izvora. Slednjega je tudi vsaka tretja italijanska družina.
- V 15-ih letih je narasel delež otrok iz povsem italijanskih družinskih okolij.

GENERACIJSKE RAZLIKE

- 40% dijakov srednjih šol II. stopnje se je opredelilo za slovensko narodnost, drugih 40% za dvojno, 15% za italijansko in 5% za drugo narodnost.
- Razlike glede na pokrajino so izrazite: na Tržaškem prevladajo višješolci slovenske narodnosti, na Goriškem pa višješolci dvojne narodnosti.
- Primeri dvojne narodnosti so pri dijakih pogostnejši kot pri starših.
- Očetova narodnost naj bi vplivala na dijake mešanega narodnostnega izvora, ki so se opredelili za Italijane.

POGOVORNI JEZIK ZUNAJ ŠOLE

- Družinsko narodnostno okolje pogojuje rabo slovenščine zunaj šole. Otroci se skoraj enakomerno porazdelijo v tri glavne skupine pogovornega jezika: pretežno slovensko, pretežno italijansko, slovensko in italijansko v približno enaki meri.
- Pri mešanih zakonih v rabi slovenščine ni razlik med materjo in očetom; do tega so očetje iz goriškega konca pozornejši od očetov s tržaškega.
- Vsaki četrti otrok italijanske družine se s starimi starši pogovarja v slovenščini.

V razmíslék

Izpostavila bi zlasti dve ugotovitvi, ki izhajata iz predstavljene analize:

- Prvič gre za potrebo po temeljitejšem poznavanju razlogov, zaradi katerih se nekatere družine oziroma učenci odločijo za prepis na italijansko šolo pri vpisu na srednjo I. in zlasti II. stopnjo. Mislim, da je ta prehod sprejemljiv, ko gre za izbiro vrste višješolskega študija, ki ni predviden v slovenskem jeziku. Zelo verjetno pa razlog prepisa na italijansko šolo ni vedno ta in zato bi bilo potrebno ugotoviti, kje in katere so morebitne pomanjkljivosti oziroma če je ta prehod odvisen tudi od napačnih ali prevelikih pričakovanj učencev oziroma staršev glede pouka in storitev na slovenskih šolah.**
- Drugič gre za večkrat izpostavljeno ugotovitev, da lahko slovenska šola pripomore k ohranjanju, poznavanju in razvijanju slovenskega jezika in kulture le v okviru svojih pristojnosti in zadolžitev. V trenutku, ko dijak zapusti slovensko šolsko okolje, je naloga in skrb drugih ustanov in organizaciji, da ohranjajo in dograjujejo njegovo vez s slovenstvom. Ta vez se namreč lahko ojača, lahko pa tudi prekine. Veliko je sicer odvisno od življenjskih izkušenj in izbir posameznika, je pa pomembno tudi, katere oblike in vsebine dejavnosti razvijajo slovenske ustanove in organizacije na teritoriju in komu so te dejavnosti namenjene.**

Čisto na koncu postavljam v razmislek še naslednje vprašanje. Ker se naše raziskave omejujejo na družinska okolja, iz katerih izhaja populacija slovenskih šol, kakor smo že predhodno izpostavili, nekaterih ugotovitev ne moremo posploševati na celotno prebivalstvo. Mislim pa, da zahteva kompleksnost problematike narodnostnih značilnosti šolske populacije dodatni raziskovalni preskok. Prvi korak v to smer bi lahko predstavljala raziskava, ki bi vključevala tudi vpisane v prve razrede italijanskih šol II. stopnje v tržaški oziroma goriški pokrajini. Dejstvo pa je, da lahko katera koli analiza na vzorcu ali izseku širše populacije, posredno ali neposredno postane osnova za zlorabljanje in torej za preštevanje neke skupnosti. Vprašanje je torej, ali je slovenska narodna skupnost v Italiji oziroma tisti, ki jo na različnih področjih družbenega življenja predstavljajo, pripravljeni na izziv novih spoznanj.

Hvala za pozornost!